

Critical Studies in Texts & Programs of Human Sciences,
Institute for Humanities and Cultural Studies (IHCS)
Monthly Journal, Vol. 22, No. 3, Spring 2022, 371-393
Doi: 10.30465/CRTLS.2022.37870.2376

A Critical Analysis and Review of the Book "Photography: A Middle-Brow Art"

Morteza Sedighifard*, **Hedie Khazaei****

Mehdi Moghimnejad***

Abstract

This research is based on a structured analysis of the book written by Pierre Bourdieu, called "*Photography, a Middle-brow Art*". This study is a descriptive analysis of the different sections of the book from different perspectives. In this research, we considered the Persian translation of the book. Moreover, the origin of the work and the effectiveness of its contents after more than half a century from its publication, along with its advantages and disadvantages were discussed. We also compared the Persian translation to the English version. The translation of the work was also examined, which revealed that the book has a decent translation quality, despite detecting a few errors in some sections. It can be concluded that due to the long time since its publication and the speed of change in its concerning fields, namely sociology and photography, most arguments in the book can no longer be cited. Also, because the book contains discontinuous articles and does not have an

* Faculty of Visual Arts, University of Art, Tehran, Iran (Corresponding Author),
Morteza.sedighifard@gmail.com

** Faculty of Visual arts, University of Art, Tehran, Iran, kh.hedie@gmail.com

*** Photography Department, Visual Arts Faculty, University of Art, Tehran, Iran,
moghimnejad@gmail.com

Date received: 2022-01-08, Date of acceptance: 2022-05-04

Copyright © 2018, This is an Open Access article. This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

explicit conclusion, it does not have the desired unity in general, which might result in the fact that each section can be read independently.

Keywords: Photography, Sociology, Book Criticism, Translation, Middle-Brow Art

تحلیل و بررسی کتاب عکاسی؛ هنر میان‌مایه

مرتضی صدیقی فرد*

هدیه خزایی**، مهدی مقیم‌نژاد***

چکیده

پژوهش حاضر به دنبال تحلیل و بررسی کتاب «عکاسی؛ هنر میان‌مایه» به روشی ساختارمند است که با روشی توصیفی-تحلیلی بخش‌های مختلف کتاب را از منظرهای مختلف بررسی می‌نماید. این پژوهش با بررسی خاستگاه اثر و میزان تأثیرگذاری مطالب آن پس از گذشت بیش از نیم قرن از تالیفش، با مد نظر قرار دادن نسخه ترجمه فارسی کتاب، به فواید و کاستی‌های آن می‌پردازد. همچنین با مطابقت ترجمه فارسی با نسخه انگلیسی، به بررسی ترجمه اثر پرداخته شد که نهایتاً با این رویارویی مشخص گردید که کتاب در بخش‌هایی دارای نزول کیفیت ترجمه است و اشتباهاتی را در خود دارد. علاوه بر این نتیجه شد که با توجه به گذشت زمان طولانی از انتشار کتاب و سرعت تغییر حوزه‌های مورد مطالعه در آن، یعنی جامعه‌شناسی و عکاسی، امروز دیگر بخش اعظمی از کتاب همانند سال‌های ابتدایی مورد توجه نیست و میزان ارجاع به مطالب آن کاسته شده است. همچنین به این دلیل که کتاب شامل مقالاتی ناپیوسته بوده و به تبع آن دارای نتیجه‌گیری مشخصی نیست، در حالت کلی وحدت مناسبی ندارد که ماحصل این شیوه چنین شده که هر بخش مستقل از سایر بخش‌ها قابل مطالعه است.

* کارشناس ارشد عکاسی، دانشکده هنرهای تجسمی، دانشگاه هنر، تهران، ایران (نویسنده مسئول)،
Morteza.sedighifard@gmail.com

** کارشناس ارشد عکاسی، دانشکده هنرهای تجسمی، دانشگاه هنر، تهران، ایران، kh.hedie@gmail.com

*** استادیار گروه عکاسی، دانشکده هنرهای تجسمی، دانشگاه هنر، تهران، ایران،
moghimnejad@gmail.com

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۰/۱۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۲/۱۴

Copyright © 2018, This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International, which permits others to download this work, share it with others and Adapt the material for any purpose.

کلیدواژه‌ها: عکاسی، جامعه‌شناسی، نقد کتاب، ترجمه، هنر قشر متوسط

۱. مقدمه

در سال‌های اخیر، رشد چشمگیر ترجمه و تالیف کتب مختلف در زمینه‌ی عکاسی به نوعی بوده که اگر نموداری از تولید این آثار بر اساس زمان رسم شود، شیب رشد باورنکردنی در چند سال اخیر را به همراه خواهد داشت. در این میدان تالیف و ترجمه، اما همچنان کتاب‌هایی هستند که اگرچه سال‌ها از ترجمه و انتشارشان می‌گذرد، همچنان به تجدید چاپ می‌رسند. لذا بررسی چنین کتبی از نظر محتوایی و حتی ترجمه ضروری می‌نماید. یکی از این کتاب‌ها که ترجمه و چاپ اولش به میانه دهه‌ی هشتاد خورشیدی برمی‌گردد و امروز به چاپ چهارم خود رسیده، کتاب «عکاسی؛ هنر میان‌مایه» است. «آیا عمل عکاسی و معنای تصویر عکاسانه می‌تواند و باید کارماده‌ای برای جامعه‌شناسی باشد؟» این سوالی است که پیر بردیو با آن کتاب «عکاسی؛ هنر میان‌مایه» را آغاز می‌کند و از درون همین سوال می‌توان دریافت که موضوع هر آنچه هست، به دو علم نوظهور در میانه‌ی سده‌ی نوزدهم، یعنی جامعه‌شناسی و عکاسی مربوط می‌شود. این پژوهش در نظر دارد تا با واکاوی کتاب مذکور، به بررسی اهمیت آن از نظر محتوایی در روزگاری که بیش از نیم قرن از تولید کتاب گذشته پردازد. از آنجایی که هم علم جامعه‌شناسی و هم فناوری و جایگاه رسانه‌ی عکاسی در این مدت تغییرات وسیعی داشته، این سوال مطرح است که آیا مطالب کتاب همچنان قابل استناد می‌باشند؟ این پژوهش بر مبنای چاپ چهارم نسخه‌ی ترجمه شده‌ی فارسی کتاب با عنوان «عکاسی؛ هنر میان‌مایه» توسط نشر پیام امروز صورت می‌گیرد. معه‌ذا در بخش‌هایی بر اساس نیاز، نسخه‌ی ترجمه‌ی فارسی با نسخه‌ی انگلیسی و فرانسه کتاب تطبیق داده شده تا مشکلات نارسایی ترجمه نیز ارزیابی شود.

۲. متن اصلی

۱.۲ معرفی کلی اثر و مؤلف

کتاب «عکاسی؛ هنر میان‌مایه» ترجمه‌ای از نسخه انگلیسی Photography: a Middle-Brow Art است که خودش ترجمه، گزیده و اقتباسی از متن اصلی آن به زبان فرانسه به نام Un

art moyen: Essai sur les usages sociaux de la photographie می‌باشد که سال ۱۹۶۵ برای نخستین بار منتشر شد. از آنجایی که تعدادی از مقالات متن فرانسه با موضوع عکاسی ارتباط عملی و مستقیم نداشتند، در چاپ انگلیسی اثر حذف شده و به همین دلیل در نسخه فارسی کتاب نیز وجود ندارند. اگرچه در شناسنامه‌ی کتاب، نام پیر بوردیو به عنوان نویسنده درج شده، اما بخش‌هایی از این کتاب شامل نوشته‌هایی توسط لوک بولتانسکی، روبر کاستل، ژان کلود شامبوردون و دومینیک اشناپر می‌باشد. در واقع می‌توان این کتاب را به عنوان یک کتاب مجموعه مقالات در نظر گرفت که حول موضوعی واحد به بحث می‌پردازند.

اگرچه کتاب دارای نویسندگان مختلفی است، ترجمه متن فارسی آن را کیهان ولی‌نژاد به تنهایی انجام داده است. کتاب با معرفی کوتاهی از نویسنده، یعنی پیر بوردیو آغاز می‌شود که برگرفته از کتاب «واژگان پیر بوردیو» نوشته‌ی کریستی‌ین شویره و اویویه فونتن می‌باشد که متن آن توسط مرتضی کتبی ترجمه شده است. پس از آن تصویری پرتره از بوردیو آمده که هیچ اطلاعاتی همراه تصویر نیست؛ اینکه کجا و توسط چه کسی گرفته شده و مدالی که در دست بوردیو است مربوط به چه رویدادی می‌باشد. بعلاوه این تصویر در نسخه فرانسه و انگلیسی اثر وجود ندارد. در ادامه «پیشگفتار متن فارسی» به قلم دکتر سیروس یگانه، مدرس جامعه‌شناسی هنر دانشگاه هنر تهران در سال ۱۳۸۵ نوشته شده که در آن، وی علاوه بر تشریح ساختار کتاب، به آشنخواری اصلی موضوع مطرح شده می‌پردازد و اشاره می‌کند که مطالب کتاب در ادامه نظریات رهبران مکتب فرانکفورت قرار می‌گیرد.

کتاب در نسخه فارسی به تبعیت از ترجمه انگلیسی با درآمدی به قلم بوردیو آغاز می‌شود. در این بخش بوردیو بیان می‌کند که بررسی عمل عکاسی و معنای عکس، فرصت ویژه‌ای جهت بکارگیری روشی نوین برای درک کامل قواعد رفتار و تجربه‌ی اشخاص از آن رفتار است. پس از این مقدمه‌ی سیزده صفحه‌ای، فصل اول کتاب آغاز می‌شود. این کتاب دارای دو فصل است که هر کدام بخش‌هایی دارند. فصل اول شامل دو بخش و فصل دوم به سه بخش تقسیم می‌شود و پس از آنها یادداشت‌ها، نمایه و تصاویر کتاب قرار دارند.

۲.۲ نقد و تحلیل خاستگاه اثر

خاستگاه اصلی کتاب «عکاسی؛ هنر میان‌مایه» به مقوله‌ی ساختار طبقاتی بر می‌گردد. همانطور که در کتاب مطرح شده، عادات، هویت‌ها و نگرش‌های خاص متعلق به اعضای یک «طبقه»، آنها را از سایر طبقات متمایز می‌کند؛ لذا این امکان برای بورديو فراهم می‌شود که به «ماهیت» خاصی از عکس‌های گروه‌های خاصی که با مشاغل مشخص و سطح اقتصادی معلوم پردازد. چیزی که درباره‌ی «عکاسی؛ هنر میان‌مایه» وجود دارد این است که این اثر یکی از آثار ابتدایی بورديو محسوب می‌شود و فاقد برخی از پیچیدگی‌هایی است که در مطالعات بعدی او، در زمینه تمایز طبقاتی به خوبی شناخته شده است. استفاده او از اصطلاحاتی نظیر «دهقان»، «طبقه کارگر»، «بورژوازی» و... طبقات مورد پژوهش خاصی را برای او محدود می‌کند. مطالب مطرح شده در این کتاب در قیاس با اثر دیگر بورديو با عنوان «تمایز» که ۱۴ سال پس از این اثر منتشر شده، ابتدایی‌تر و خام‌گونه به نظر می‌رسند؛ کما اینکه در کتاب تمایز به تفصیل به مطالب مربوط به سلیقه‌های طبقاتی و سبک‌های زندگی پرداخته است. (بورديو ۱۳۹۷: ۳۵۱) اما آنچه مشخص است اینکه بورديو در سیر مطالعاتی خودش به عنوان جامعه‌شناس همواره یک خط فکری را دنبال نموده است.

در کتاب‌های بعدی بورديو می‌توان مسائل پیچیده‌تری را که در شناسایی و نامگذاری گروه‌ها وجود دارند، پی‌جویی کرد. به نظر می‌رسد که در متن حاضر، تفکیک طبقاتی و تمایزات حرفه‌ای به طور آشکار مورد بحث قرار نمی‌گیرند. البته از عکاسی در اینجا برای نشان دادن روشی استفاده می‌شود که با آن مرزهای طبقه‌بندی ترسیم می‌شود و این نشان می‌دهد که در ساختن هویت فردی و جمعی، یک عمل مشخص (و نه یک انتخاب طبیعی) وجود دارد. اما آنچه مسلم است اینکه روش‌های متفاوتی وجود دارند که می‌توان بر اساس آنها به مسئله‌ی استفاده اجتماعی از رسانه عکاسی نزدیک شد. برای این منظور روش‌های متفاوتی موجود است که گروه‌ها را می‌توان به عنوان مثال بر اساس سن، جنسیت یا محل سکونت تقسیم‌بندی کرد. اگرچه نمی‌توان یک مطالعه جامع در مورد همه دسته‌بندی‌های ممکن انجام داد، با این وجود انتخاب‌های انجام شده در این کتاب نشان دهنده اولویت‌های نویسنده می‌باشد.

بورديو در سایر آثارش طبقه‌بندی‌های مختلف را نیز در دستور کار قرار داده است. به عنوان مثال در کتاب تمایز: نقد اجتماعی قضاوت‌های ذوقی این موضوع به خوبی به چشم

می‌خورد. از میان آثار دیگری که از این جامعه‌شناس به فارسی ترجمه شده، می‌توان به آثار ذیل اشاره کرد:

«انسان‌دانشگاهی» ترجمه حسن چاوشیان از نشر کتاب پارسه؛ اثری است که بودریو در آن توجه خود را به دنیای دانشگاهی که خودش نیز بخشی از آن است معطوف می‌سازد و تحلیلی درخشان از فرهنگ فکری مدرن ارائه می‌دهد. (بودریو ۱۳۹۸ الف) کتاب دیگر «معنای سیاسی هستی‌شناسی فلسفی مارتین هایدگر»، اثری فلسفی در نقد و تفسیر هستی‌شناسی هایدگر است. بودریو در این کتاب با معیارهای فلسفی هایدگر به بررسی مواضع و نگرش‌های این فیلسوف در هستی‌شناسی در بستر تاریخ می‌پردازد. بودریو که دیدگاهی جامعه‌شناسانه دارد، با خوانشی دوجانبه به سیاست و فلسفه روی آورده است. (بودریو ۱۳۹۹) درباره دولت: کلاس‌های کالج فرانسه (۱۹۸۹-۱۹۹۲)؛ جامعه‌شناس و مورخ؛ مسایل جامعه‌شناسی؛ درسی درباره‌ی درس؛ درباره‌ی تلویزیون و سلطه‌ی ژورنالیسم؛ ساختارهای اجتماعی اقتصاد؛ نظریه‌کنش: دلایل علمی و انتخاب عقلانی از جمله کتاب‌های تاثیرگذار این اندیشمند فرانسوی می‌باشند که در رشته‌های مختلف دانشگاهی مورد استفاده هستند. لذا با این اوصاف می‌توان بودریو را به عنوان یکی از نویسندگان و اندیشمندان موثر در حوزه جامعه‌شناسی دانست که این امر، بر ضرورت بررسی موضوع این پژوهش می‌افزاید.

۳.۲ نقد شکلی اثر

۱.۳.۲ وضعیت ظاهری

کتاب از نظر ظاهری از وضعیت نسبتاً مطلوبی برخوردار است. این کتاب در قطع رقعی با جلد شومیز و در ۳۲۸ صفحه، به تعداد ۵۰۰ نسخه در چاپ چهارم به سال ۱۳۹۸ توسط نشر پیام امروز در تهران منتشر شده است. وزن کتاب ۳۶۵ گرم می‌باشد که وضعیت حجمی و وزنی مطلوبی برای یک کتاب را در پی دارد و مطالعه‌ی آن راحت است. هر صفحه به طور متوسط شامل ۲۶ خط می‌باشد و متن دارای حاشیه‌ی پنج سانتی‌متری از طرفین می‌باشد. در توضیح عکس جلد کتاب آمده است: «با همکاری روژه ویوله (عکاس فرانسوی)». فهرست کتاب فصول و بخش‌های آن را به خوبی جدا کرده و نویسنده‌ی هر

بخش نیز مشخص شده است. پیشگفتار متن فارسی شامل چهار صفحه و درآمد خود نویسنده ۱۳ صفحه است. کتاب حاضر به دو فصل تقسیم شده که فصل اول ۱۲۱ صفحه و فصل دوم ۱۰۰ صفحه دارد که هر کدام به بخش‌هایی تقسیم می‌شوند. هر بخش کتاب پی‌نوشت‌هایی دارد که در قسمت یادداشت‌ها طبقه‌بندی شده‌اند. درآمد کتاب شامل ۱۰ یادداشت، بخش اول فصل یک شامل ۹۳ یادداشت و بخش دوم آن ۳۱ یادداشت دارد. یادداشت‌های بخش اول فصل دوم ۲۷ مورد و بخش دوم آن ۴۱ یادداشت دارد. نهایتاً بخش آخر کتاب نیز شامل ۵۴ یادداشت می‌باشد. در پایان کتاب نیز نمایه در سه صفحه، و هفت تصویر کتاب به صورت سیاه و سفید در سه صفحه، حسن ختام کتاب می‌باشند. در این کتاب شش نمودار و جدول آماری وجود دارد که در راستای اهداف جامعه‌شناسی نویسنده به کار رفته است.

۲.۳.۲ وضعیت تصاویر و صفحه‌آرایی

هفت تصویر موجود در کتاب که بر خلاف نسخه انگلیسی در انتهای کتاب چاپ شده‌اند، ابعاد بسیار کوچک و کیفیت چاپ نامطلوبی دارند. نوع کاغذ انتخابی در صفحات قرار گرفتن عکس‌ها، علاوه بر جدا بودن از متن همان جنس کاغذ کتاب است که این خود بر بی‌کیفیت شدن تصاویر اثرگذار بوده است. از آنجایی که تصاویر جدا از متن است، این امکان به راحتی فراهم بود تا تصاویر با کیفیت بهتر بر روی کاغذی مناسب چاپ شوند، منتها این نکته رعایت نشده است. اگرچه کتاب از نظر عمومی صفحه‌آرایی قابل قبولی دارد، اما به دلیل سختی محتوای کتاب، استفاده از تمهیدات صفحه‌آرایی خلاقه می‌توانست کمک ویژه‌ای به بهتر شدن ظاهری و روانی متن کند. تصویر روی جلد کتاب، همان تصویر جلد نسخه انگلیسی است. از نظر تصویری انتظار می‌رفت که کتابی در باب عکاسی از تصاویر بیشتری برخوردار باشد. مثال‌های تصویری بیشتر در روان شدن محتوا می‌توانست کمک کننده باشد و هر خواننده‌ای از کتابی که در عنوانش واژه عکاسی آمده، انتظار دیدن تصاویر زیاد و با کیفیت دارد. اما در هیچ‌کدام از نسخه‌های کتاب به تصاویر توجهی نشده است.

۳.۳.۲ ویرایش و ترجمه

کتاب حاضر از نظر ویرایش شرایط مطلوبی ندارد. اگرچه از نظر ویراست ظاهری، وضع کتاب به ظاهر مناسب است و به تأسی از نسخه انگلیسی چیدمان پاراگراف‌ها انجام شده،

اما ویرایش ادبی ترجمه فارسی در بخش‌های ابتدایی که به قلم بوردیو است، دارای مشکلات فراوانی است. این مشکلات اگرچه به محتوای کتاب آسیبی وارد نکرده‌اند اما سبب شده که بخش‌های نخستین به متنی بدخوان و سخت‌فهم مبدل شود. مترجم فارسی کتاب، جملات طولانی انگلیسی را به همان نحو ترجمه کرده و سعی در آسان کردن آن نداشته، لذا باعث جملاتی طولانی با ساختاری عجیب در زبان فارسی شده است. در ادامه برای سنجش کیفیت ترجمه فارسی، بخش اول فصل نخست (از صفحه ۳۳ تا ۱۱۶) را با نسخه انگلیسی آن تطابق داده و نکاتی در ادامه آمده است.

۱.۳.۳.۲ ترجمه

سه ویژگی اصلی برای ترجمه متون ضروری است که یک مترجم باید حائز آن باشد. نخست تسلط بر زبان مبدا، سپس تسلط بر زبان مقصد و مهمتر از همه تسلط بر حوزه تخصصی متن می‌باشد. نیومارک معتقد است که از نظر اهمیت، تسلط بر زبان موضوع و زبان مبدا، پس از حساسیت کلی نسبت به مقوله‌ی زبان و حادثی در نوشتار به زبان مقصد قرار می‌گیرد. (Newmark, 1988) متن حاضر که در اصل از زبان فرانسه به انگلیسی ترجمه شده، ابتدا یک مرحله در فرآیند برگردانی قرار گرفته و بررسی اینکه چه مقدار در آن موفقیت حاصل شده، در این پژوهش که به بررسی نسخه فارسی پرداخته، نمی‌گنجد. همانطور که اشاره شد، تسلط بر زبان مبدا و مقصد سبب این خواهد شد که محتوای مطلب به درستی توسط مترجم درک شود و بتواند آن را با استفاده از واژگان درستی منتقل سازد. اما مهمتر از آن تسلط بر موضوع مطرح شده و حوزه تخصصی آن است. مترجم نسخه‌ی فارسی، آقای کیهان ولی‌نژاد بر اساس شناسنامه کتاب، عضو هیأت علمی دانشگاه هنر شیراز می‌باشند و در رشته عکاسی به تدریس مشغول است. با اینکه کتاب مورد بحث در عنوان خود از واژه عکاسی استفاده کرده، اما حوزه اصلی تخصصی آن جامعه‌شناسی است و بیشتر اصطلاحات و مفاهیم در این حوزه مطرح شده‌اند. علاوه بر این نویسنده اصلی کتاب خود یک جامعه‌شناس است و قاعدتا با گفتمان مورد نظر او بر پایه جامعه‌شناسی شکل گرفته است. روی هم رفته به نظر می‌رسد ایرادات موجود در ترجمه، نه به خاطر عدم تسلط مترجم بر زبان مبدا و مقصد، بلکه به دلیل عدم اشراف بر حوزه جامعه‌شناسی و موضوع مورد بحث در کتاب می‌باشد.

ترجمه عنوان نسخه انگلیسی اثر Photography: a Middle-Brow Art است که به فارسی «عکاسی؛ هنر میان‌مایه» برگردان شده است. عبارت Middle-Brow که به عنوان صفتی برای هنر آورده شده، در فارسی به قشر متوسط اشاره دارد و شاید برگردان صحیح‌تر عنوان «عکاسی؛ هنر قشر متوسط» باشد. با اینحال از روی محتوای کتاب و اشاراتی که به میان‌مایگی رسانه عکاسی می‌شود و از سویی وجه هنری آن را زیر سوال می‌برد، شاید انتخاب واژه‌ی دو پهلوی میان‌مایه که این بار منفی را در خود دارد، خالی از لطف نباشد. داریوش آشوری در کتاب *بازاندیشی زبان فارسی* واژه میان‌مایه را به جای لغت نامانوس متوسط الاحوال به مجموعه واژگان زبان فارسی وارد می‌داند و معتقد است که محمود صنایعی برای نخستین بار از این واژه استفاده کرده است. همچنین آنچه که مهم می‌نماید این است که آشوری این واژه را معادل mediocre می‌داند که امروزه به واژه‌ای متداول در زبان فارسی تبدیل شده است. (آشوری ۱۳۷۵: ۱۶۰) با این اوصاف می‌توان انتخاب واژه میان‌مایه از سوی مترجم فارسی را مورد انتقاد قرار داد و آن محلی برای بحث می‌باشد.

در تطبیق متن فارسی با نسخه انگلیسی کتاب، نقد وارده بر ترجمه فارسی را می‌توان در دو حوزه طبقه‌بندی کرد. نخست ایرادات ترجمه که خودشان به دو بخش ترجمه کلمات و ترجمه جملات تقسیم می‌شوند. مشکلات ترجمه‌ای به واسطه سخت‌نویسی بوردیو، در فصول ابتدایی بیشتر به چشم می‌خورد. اما حوزه‌ی دیگر ایرادات در مورد ترجمه فارسی به ویرایش متن مربوط است. متن فارسی از ویراست مناسبی برخوردار نیست و به‌خصوص این موضوع در فصل نخست بسیار پر رنگ است. در ادامه مثال‌هایی از ایرادات وارده مورد بررسی قرار می‌گیرند. در ابتدا متن انگلیسی کتاب آمده و پس از آن ترجمه فارسی اش آمده است. نهایتاً با بررسی ایراد، پیشنهادی برای ترجمه مطرح می‌شود.

the absence of economic and technical obstacles is an adequate explanation only if one hypothetically assumes that photographic consumption fills a need that can be satisfied within the limits of economic means.

عدم وجود موانع اقتصادی و فنی نیز توجیه مناسب و بسنده‌ای است، البته در صورتی که فرض کنیم مصرف عکاسی نیازی در محدوده‌ی امکانات مالی برآورده می‌کند. (ص ۳۴، س ۱۰ و ۱۱)

عدم وجود موانع اقتصادی و فنی تنها در صورتی کافی است که فرض بر این باشد که مصرف عکاسی صرفاً نیازهای قرار گرفته در محدوده مسائل اقتصادی را برطرف می‌سازد.

but does this not amount to doing away with the sociological problem by providing as an explanation what sociology should be explaining?

اما آیا با این نگاه، بر توضیح جامعه‌شناختی پیشی نجسته و مسئله‌ای جامعه‌شناختی را ناتمام نگذاشته‌ایم؟ (ص ۳۷، س ۱۲ و ۱۳)

اما آیا این به منزله‌ی نادیده گرفتن نقش علم جامعه‌شناسی در توضیح این مسئله جامعه‌شناختی نیست؟

if an increase in resources has the almost automatic effect of increasing the diffusion of cameras and the number of photographers, we would be right in supposing the existence of "natural" aspiration to photographic practice which can remain constant across different milieux and situations because, inspired by universal "motivations", it is independent of social conditioning.

اگر افزایش دارایی‌ها خود به خود بر افزایش گستره دوربین‌ها و شمار عکاسان تاثیر می‌گذارد، پس این حدس‌مان درست خواهد بود که نسبت به عمل عکاسی اشتیاق «طبیعی» وجود دارد و این اشتیاق می‌تواند در محیط‌های اجتماعی و وضعیت‌های مختلف ثابت باقی بماند زیرا، به دلیل برآمدنش از «انگیزش‌های» همگانی، مستقل از شرط و شروط جامعه است. (ص ۳۴ و ۳۵، س ۱۸ تا ۲۲ و ۱)

اگر افزایش دارایی‌ها به صورت خود به خود باعث افزایش گستره دوربین‌ها و شمار عکاسان شود، پس این فرض‌مان درست خواهد بود که نسبت به عمل عکاسی اشتیاق «طبیعی» وجود دارد که این اشتیاق می‌تواند در محیط‌ها و وضعیت‌های مختلف ثابت باقی بماند، زیرا به آن دلیل که از «انگیزش‌های» فراگیر الهام گرفته، مستقل از قواعد اجتماعی است.

protection against time

مقاومت در برابر زمان. (ص ۳۵، س ۸)

حفاظت از تاثیر زمان.

Distraction.

سرگرمی. (ص ۳۵، س ۹ و ص ۳۶، س ۲)

حواس پرتی.

... allowing them to express and artistic intention or demonstrate their technical mastery.

... به آنها امکان می‌دهد تا نیتی هنرمندانه را به نمایش گذاشته یا مهارت فنی‌شان را به تصویر بکشند. (ص ۳۵، س ۲۳ و ۲۴)

... به آنها اجازه می‌دهد تا نیت هنری‌شان را بروز داده یا مهارت فنی خود را نشان دهند.

it provides the satisfaction of prestige, in the form of technical prowess or evidence of a personal achievement (a journey, an event) or of ostentatious expenditure.

عکاسی، در قالب مهارت فنی یا گواهی دادن بر یک دستاورد شخصی (سفر، رویداد) یا در قالب هزینه‌ی هنگفت صرف شده، سبب حفظ وجهه و اعتبار اجتماعی عکاس می‌شود. (ص ۳۵، س ۲۵ و ۲۶ و ص ۳۶، س ۱)

[عکاسی] در قالب مهارت فنی یا گواهی دادن بر یک دستاورد شخصی (سفر، رویداد) یا در قالب هزینه‌ی هنگفت صرف شده، وجهه و اعتبار اجتماعی [را برای عکاس] به ارمغان می‌آورد.

علاوه بر بررسی بخش اول از منظر ترجمه، به همین سیاق در سایر بخش‌ها اشتباهاتی به چشم می‌خورد. اشتباهات بخش‌های دیگر بیشتر در حوزه‌ی ترجمه‌ی اشتباه کلمات و نام‌های خاص می‌باشد. به عنوان مثال اسامی خاص در کتاب با دو ترجمه مختلف آورده شده است. در صفحه ۲۰۸ «آلفرد استیگلیتز» با معادل «استیگلیتز» در نمایه کتاب متفاوت است. همچنین به عنوان مثالی دیگر نام Max Weber به اشتباه در صفحه‌ی ۱۸۸ کتاب، «مارکس» ترجمه شده است. یکی دیگر از مهمترین اشتباهاتی که در امر ترجمه کتاب به چشم می‌خورد، عنوان بخش سوم از فصل دوم می‌باشد که توسط بولتانسکی و شامبوردون نوشته شده است. در عنوان انگلیسی این بخش آمده: professional men or men of quality: professional photographers که مترجم فارسی آن را «حرفه‌ای‌ها و یا کیفیت‌گرایان: عکاسان حرفه‌ای» ترجمه کرده است. یکی از نکات قابل تامل که درباره‌ی این فصل مهم به نظر می‌رسد، تاکید نویسندگان بر عدم حضور زنان در جایگاه عکاسان حرفه‌ای می‌باشد که گواه این موضوع در متن این بخش آمده است. با این حال ترجمه عنوان این بخش، با بی‌توجهی به عنوان انگلیسی، یکی از مسائل پر اهمیت که بسیار محل بحث و نقد می‌باشد را به درستی انتقال نداده است. نقد محتوایی این بخش در قسمت نقد و تحلیل روش‌شناختی اثر واکاوی خواهد شد.

۲.۳.۳.۲ درباره نسخه انگلیسی کتاب و مترجم انگلیسی

مترجم انگلیسی این کتاب شان وایتساید در سال ۱۹۵۹ در شهرستان تایرون ایرلند شمالی متولد شده است. او فارغ‌التحصیل رشته زبان‌های مدرن در کالج کینگ کمبریج می‌باشد. پس از پایان تحصیلات خود و پیش از تبدیل شدن به یک مترجم تمام وقت، به عنوان روزنامه‌نگار تجاری و تهیه‌کننده تلویزیونی کار می‌کرد. وایتساید رئیس سابق انجمن مترجمان انجمن نویسندگان بریتانیا است. او در کمیته PEN Writers in Translation، هیئت تحریریه کتاب‌های جدید به زبان آلمانی و هیئت مشورتی مرکز ترجمه ادبی بریتانیا به طور منظم تدریس می‌کند. وی در امر ترجمه ادبیات فرانسوی، هلندی، آلمانی و ایتالیایی تبحر دارد و رمان‌های بسیاری ترجمه کرده است، از جمله *Manituana* و *Altai* نوشته وو مینگ، *The Weekend* نوشته برنهارد شلینک، سروتونین اثر میشل هولبک و مگدالن گناهکار از لیلیان فاشینگر، که برنده جایزه Schlegel-Tieck برای ترجمه آلمانی در سال ۱۹۹۷ شد.

نسخه انگلیسی کتاب «عکاسی؛ هنر میان‌مایه» توسط شان وایتساید برای نخستین بار در سال ۱۹۹۰ به وسیله انتشارات polity press به چاپ رسیده است. نسخه اولیه کتاب کیفیت چاپ نسبتاً پایینی دارد. بعد از مقدمه‌ی مترجم انگلیسی، فصل‌ها به همان ترتیب نسخه فارسی هستند. در مقدمه انگلیسی آمده است که «... از آنجایی که بخشی از محتوای متن اصلی بر عمل عکاسانه تمرکز نکرده، از ترجمه‌ی انگلیسی آن حذف شده‌اند.» (Bourdieu 1990) این ترجمه بر پایه‌ی متنی است که توسط بوردیو کمی اصلاح شده و به زبان ایتالیایی نوشته شده بود. در این کتاب برخلاف نسخه فارسی عکس‌ها در متن کتاب قرار گرفته‌اند که تعداد آن‌ها در نسخه انگلیسی ده عدد است. اینطور که به نظر می‌رسد باقی عکس‌ها در نسخه فارسی به واسطه‌ی ممیزی حذف شده‌اند. البته چنان کیفیت تصاویر پایین است که نمی‌توان به درستی تشخیص داد آیا مورد ممیزی در تصاویر حذف شده وجود داشته یا خیر. برخی عکس‌ها در نسخه انگلیسی فاقد توضیحات عکس هستند که مترجم فارسی بدون اشاره به این موضوع، خودش مطالبی را به عنوان زیرنویس درج نموده است. علاوه بر این، آن دسته عکس‌هایی که توضیح دارند نیز به سلیقه مترجم عنوان‌شان تغییر یافته است و ترجمه‌ی زیرنویس انجام نشده است. به عنوان مثال در توضیح عکس شماره پنج در نسخه فارسی آمده است «دست‌های پیرزن» که معادل انگلیسی آن در واقع عبارت *those hands mean work* می‌باشد. در نهایت وجه مشترک

نسخه فارسی و انگلیسی را می‌توان در کیفیت چاپ تصاویر دید که در هر دو بسیار نازل است.

۴.۲ نقد محتوایی اثر

۱.۴.۲ درباره فصل‌ها

همانطور که پیش‌تر اشاره شد کتاب به دو فصل اصلی تقسیم شده و هر کدام بخش‌هایی دارند. فصل اول دارای دو بخش است که در بخش اول پس از یک درآمد روشن‌کننده و مفصل از بوردیو، در مورد عکاسی به مثابه شاخص و ابزار یکپارچگی بحث می‌شود. در بخش نخست که با عنوان «آیین اتحاد و تفاوت‌های پرورده» نامگذاری شده، بوردیو قصد دارد راه‌هایی که خانواده‌ها از عکس برای تعیین عضویت و نشان دادن مناسبت‌های مهم یا رسمی‌شان استفاده می‌کنند را نشان دهد. کسانی که از عکاسی سنتی خانوادگی پیروی نمی‌کنند، در مورد امتناع از هنجارهای طبقه اجتماعی که به آن تعلق دارند، «منحرف» تلقی می‌شوند. بر اساس آنچه بوردیو در این بخش مطرح می‌کند، افراد می‌توانند با درگیر شدن در اشکال مختلف فعالیت‌های عکاسی، مرزهای طبقاتی را تعیین کنند. در دومین بخش از فصل اول کتاب با عنوان «تعریف اجتماعی عکاسی»، بوردیو برخی مفروضات مربوط به عکاسی را مورد پرسش قرار می‌دهد، به ویژه اینکه عکاسی به نحوی یک رسانه «عینی» است و باز نمود عکاسانه‌ی واقعیت، امری واقع‌گرایانه نمی‌باشد. او همچنین خاطر نشان می‌کند که درک عمومی از عکاسی با نظریه‌های سنتی زیبایی‌شناسی شبیه به آنچه از زیبایی‌شناسی کانتی سراغ داریم، مطابقت ندارد. در نهایت او نشان می‌دهد که عکاسی به عنوان یک عمل دارای مشروعیت مبهم و متفاوت در گروه‌های مختلف اجتماعی است و در مرز میان اعمال پیش‌پا افتاده و اعمال اصیل و با شکوه جای دارد.

فصل دوم کتاب مطالعه گروه‌هایی را پیشنهاد می‌کند که به شکلی «ساده‌لوحانه» از تعریف اجتماعی عکاسی دست کشیده‌اند. فصل دوم این گروه‌های «منحرف» را در سه بخش جداگانه مورد مطالعه قرار می‌دهد. بخش نخست با عنوان «بلندپروازی‌های زیباشناختی و آرمان‌های اجتماعی: باشگاه عکاسی در نقش گروه فرعی» توسط روبر کاستل و دومینیک اشناپر، عملکرد چندین باشگاه عکاسی از محیط‌های مختلف اجتماعی را

تشریح می‌کند. آنچه در این بخش مطرح می‌شود این است که همه‌ی آنها با تمایل به جدا شدن از کاربردهای «معمول» عکاسی متمایز می‌شوند، اما برخی بیشتر به مسائل مربوط به پیچیدگی فنی توجه دارند؛ همچنین برخی دیگر بیشتر بر ایجاد زیبایی‌شناسی مستقل تمرکز می‌کنند. در بخش دوم این فصل با عنوان «هنر مکانیکی، هنر طبیعی: هنرمندان عکاس»، ژان کلود شامبوردون به صورت کلی در مورد مسائل زیبایی‌شناختی مشکل‌ساز که عکاسان به عنوان هنرمند با آن روبرو هستند می‌نویسد. به کار بردن استدلال‌های آشنا در مورد مشروعیت هنر عکاسی در مقایسه با دیگر اشکال رایج و محدود به قوانین هنر، بینش‌هایی را در این مورد ارائه می‌دهد که جدا کردن عکس از شیئی که نشان می‌دهد دشوار است در واقع مشکلی که در زمینه‌ی خلقت اشیا با عکس دارد. بخش آخر، «حرفه‌ای‌ها یا کیفیت-گرایان: عکاسان حرفه‌ای» که توسط شامبوردون و بولتانسکی تألیف شده است به مشاغل مختلف که بخشی از «حرفه» عکاسی محسوب می‌شوند، می‌پردازد. در این مطالعه آن‌ها بر این واقعیت تأکید می‌کنند که این حرفه توسط اعضای آن به طرق مختلف درک می‌شود. ادعا می‌شود که تفاوت در «خاستگاه اجتماعی» باعث بسیاری از تفاوت‌ها در نگرش و موقعیت در حرفه است.

۲.۴.۲ منابع

نکته‌ای که درباره‌ی کتاب «عکاسی؛ هنر میان‌مایه» به چشم می‌خورد، نبود بخشی به عنوان منابع استفاده شده توسط نویسندگان در پایان کتاب است. با توجه به این موضوع که این اثر توسط پنج نویسنده مختلف نوشته شده، جمع‌بندی منابعی که آن‌ها استفاده نموده‌اند می‌توانست کمک شایانی به مخاطبین جهت مطالعات بیشتر کند. با این همه به نظر می‌رسد که ویراستار نسخه اصلی زبان فرانسه، ضرورتی برای این کار حس نکرده و به تبع او در ترجمه انگلیسی و فارسی نیز جای خالی منابع کتاب حس می‌شود؛ کاری که این مترجمان جهت اعتبار بخشی و انسجام اثر می‌توانستند انجام دهند.

با وجود نبود فهرست منابع در انتهای این کتاب، آنچه مهم است اهمیت منابع مورد استفاده در بخش‌های مختلف می‌باشد که با بررسی انجام شده توسط نگارندگان مشخص گردید مؤلفین منابع مورد استفاده در فصول مختلف، همگی از صاحب‌نظران دانشگاهی و حوزه‌های پژوهشی بوده و بیشتر منابع کتاب دارای اعتبار و اهمیت ویژه‌ای می‌باشند. نکته‌ی دیگر درباره‌ی منابع، استفاده‌ی متناسب ارجاع نویسندگان در هر بخش به مطالب

منابع است که به قدر ضرورت اعمال شده و از این حیث تعادل خوبی دارد. در نهایت می‌توان اشاراتی که در بخش یادداشت‌های مربوط به هر فصل آمده را در نقش معرفی منابع استفاده شده و منابع مناسب برای مطالعهٔ بیش‌تر مهم در نظر گرفت و وظیفه‌ی فهرست منابع را بر دوش این بخش گذاشت.

۳.۴.۲ تحلیل و بررسی

برای تحلیل و بررسی کتاب، نخست باید در نظر داشت که ترجمه انگلیسی به جای ارائه تجزیه و تحلیل‌های خاص از نظرسنجی‌هایی که داده‌ها از آنها گرفته شده، بر اظهارات کلی در مورد عکاسی تأکید می‌کند. نظرسنجی‌هایی که در نسخه انگلیسی کتاب حذف شده‌اند، در یک بازه ۲۵ ساله یا بیشتر بدست آمده و عمدتاً مربوط به زندگی اجتماعی در اروپا است. در بررسی متن کتاب و پژوهش‌هایی که به آن استناد شده، می‌توان گفت که این کتاب می‌تواند جامعه‌شناسان را به آگاهی بیشتر از نقش عکاسی در نهادهای مختلفی همچون خانواده تا دنیای هنر سوق دهد، اما این نکته را باید در نظر داشت که کتاب مورد نظر، [با توجه به کهنه بودن اطلاعاتش] قادر نیست به عنوان تحلیلی از نقش عکاسی در جامعه معاصر محسوب شود. در این سال‌ها که از نظرسنجی‌های کتاب فاصله گرفته، نقش عکاسی هم در زندگی خانوادگی و هم در جامعه متفاوت شده و تکامل یافته است. علاوه بر این، طبقات و گروه‌های اجتماعی مورد مطالعه در این اثر، مانند دهقانان، اعضای کلپ‌های عکاسی و متخصصان عکاسی، خود به اشکال بسیار متفاوتی تکامل یافته‌اند. در نهایت می‌توان گفت که از زمان انتشار اصلی کتاب، جهان هنر تا حد زیادی عکاسی را به عنوان یک هنر زیبا پذیرفته و جایگاه عکاسی دیگر به آن شکلی نیست که در محتوای کتاب ارزیابی شده است. با این همه، کتاب مذکور می‌تواند به عنوان نوعی از مبنایی عمل نماید که مخاطب می‌تواند با آن تغییرات در زندگی نمادین فرهنگ‌ها را اندازه‌گیری کند و به عنوان بیان چارچوب‌های مهمی که ممکن است تجزیه و تحلیل عکاسی در آنها پیش برود، در نظر گرفته شود.

شاید جالب‌ترین قسمت کتاب، جایی باشد که نقش عکاسی را در زندگی خانوادگی مورد بررسی قرار می‌دهد. این بخش برگرفته از نظرسنجی‌های انجام شده از نزدیک به ۷۰۰ نفر در پاریس، یک شهر کوچکتر و یک روستا است. بوردیو بیان می‌کند که

منظور از فهم کافی عکسی ... تنها کشف معناهایی نیست که آن عکس به صراحت بیان می‌کند، یعنی تا حد معینی، [کشف] اهداف صریح عکاس؛ بلکه رمزگشایی معنای مازادی که عکس به واسطه‌ی سهیم بودن در نمادگرایی یک گروه سنی، طبقاتی یا هنری فاش می‌نماید، نیز مد نظر است. (بوردیو ۱۳۹۸ الف: ۲۵)

به عنوان مثال، طبقه دهقانان عکاسی را به عنوان یک عمل پس می‌زنند و با این کار، یکی از جنبه‌های ارتباط خود با زندگی شهری را رد می‌کنند، اما پرتره‌های عکاسی انجام شده توسط عکاسان حرفه‌ای در خانواده‌شان، آداب و رسوم آن‌ها و برخی از وابستگی‌های گروهی‌شان را نشان می‌دهد. طبقه کارگر شهری عکس‌های خانوادگی خود را با دوربین‌های اتوماتیک عصر جدید می‌گیرند که به عبارتی عمل عکاسی به صورت کاملاً ابزاری انجام می‌شود.

در بحث عملکرد اجتماعی عکاسی خانوادگی، بوردیو از نظریات دورکیم بسیار استفاده می‌کند. به عنوان مثال، بوردیو در رابطه با عکس عروسی می‌نویسد:

اگر با استناد به نظر دورکیم بپذیریم که کارکرد جشن احیا و بازآفرینی گروه است، آنگاه خواهیم فهمید که چرا عکس امکان رسمیت بخشیدن به همان لحظه‌های اوج زندگی اجتماعی که در آن، گروه اتحاد خود را بار دیگر با جدیت تحکیم می‌نمایند، را فراهم می‌سازد. (همان: ۴۴)

با این حال، عملکرد یکپارچه عکس فراتر از لحظه است:

عکس‌های قدیمی عروسی اغلب شکل یک کلاس آموزشی تبارشناختی را به خود می‌گیرد که در آن، مادر همچون یک کارشناس برای فرزندش درباره روابطی که او را به اشخاص درون عکس‌ها پیوند می‌دهند سخن می‌گوید. مادر رمز به هم رسیدن آن دو زوج جوان درون عکس‌ها را بیان می‌کند؛ درباره‌ی غیاب‌ها، که نشان از مشاجرات و مجادلات دارند، و درباره‌ی حضورها، که بر ادای احترام به خانواده دلالت دارند، نظر می‌دهد. جان کلام اینکه عکس مراسم ازدواج یک جامعه‌نگاشت واقعی است و از همین منظر مورد خوانش قرار می‌گیرد. (همان: ۴۷)

معنایی دیگری برای عکاسی خارج از «جشن»‌ها، در زندگی خانوادگی توسط کلپ‌های عکاسی (که بسته به موقعیت اجتماعی و جغرافیایی آنها در ترکیب کلاس و عملکرد آنها متفاوت است) پیدا می‌شود. در محیط این کلپ‌ها، عکاسی به عنوان یک

عمل زیباشناختی در جستجوی مشروعیت به عنوان یک هنر زیبا تبدیل می‌شود. این درحالی است که مشروعیت اصلی را از روند گروهی خودشان گرفتند. در زمان نگارش این کتاب یعنی در اوایل دهه ۱۹۶۰، تنها تعداد انگشت شماری از عکاسان فرانسوی (به ویژه من ری، کارتیه برسون و اتزه) به عنوان عکاسان هنرهای زیبا به مقام قابل اعتنایی رسیده بودند. بنابراین، مانند سینما و موسیقی جاز، عکاسی برای بورديو «هنر قشر متوسط» بود که عمدتاً خارج از دنیای هنر رسمی نقاشی و مجسمه‌سازی مشروعیت می‌یافت.

نویسندگان این کتاب به موارد متعددی در مورد عکاسی اشاره می‌کنند که ممکن است برای مخاطب امروزی بدیهی تلقی شود. از جمله می‌توان به این موضوع اشاره کرد که چگونه با پیدایش دوربین‌های اتوماتیک، عکاسی در سراسر جامعه پخش شد و گسترش آن، ادعای عکاسی را به عنوان یکی از هنرهای زیبا کم رنگ‌تر کرده است. در نهایت همانطور که در بالا مطرح شد، کتاب مورد نظر مبتنی بر داده‌هایی است که عمدتاً مبنایی تاریخی دارند، با این حال جامعه‌شناسان علاقه‌مند به فرهنگ، اطلاعات زیادی در مورد عملکرد یک سیستم نمادین عجیب و غریب از این کتاب خواهند آموخت. نوشته‌های بورديو (مانند سایر همکارانش) پیچیده، ثقیل و از نظر فکری مفید است. این کتاب به گونه‌ای ویرایش شده است که بسیاری از «شواهد» در یادداشت‌های پایانی طولانی وجود دارند و نظرسنجی‌ها و داده‌هایی که کتاب بر اساس آنها شکل گرفته، در ترجمه انگلیسی گنجانده نشده است. در نهایت می‌توان گفت که فصل‌ها مختلف می‌توانند به عنوان مقاله‌هایی مجزا خوانده شوند.

۴.۴.۲ نوآوری و روزآمدی

این کتاب که در اصل در سال ۱۹۶۵ میلادی منتشر شده، در بیشتر مواردی که مطرح کرده و به مطالعه می‌پردازد، امروزه تقریباً کهنه شده است. بسیاری از اظهاراتی که بورديو در مورد جامعه‌شناسی و عمل عکاسی می‌کند در مورد موضوعات دانشگاهی معاصر و همچنین فعالیت‌های روزمره مصرف‌کنندگان دوربین در این روزگار کاربردی ندارد. بورديو چنین بیان می‌کند که جامعه‌شناسی «بنابر ماهیت وجودی‌اش، غلبه بر تقابل نادرستی که توسط ذهنیت‌گرایان و عینیت‌گرایان به میل خودشان برپا داشته‌اند را پیش‌فرض خود قرار می‌دهد.» (همان: ۱۹) بورديو نوع تجزیه و تحلیل خود را از نظر آماری یا «عینی» ملموس و به همان اندازه حساس می‌داند و بیان می‌کند که کارش به عنوان یک «تجربه ذهنی» است

که به نوبه خود، «فعالیت عینی» را به همراه دارد. به گفته وی، چنین مطالعه‌ای که در مورد مردم‌شناسی است باید چنین باشد:

مردم‌شناسی محض باید به تحلیل فرآیندی منتهی شود که ریشه‌های عینیت را در تجربه ذهنی رشد می‌دهد: مردم‌شناسی باید با درک زمان عینیت‌گرایی بر این فرآیند غلبه کرده و بنیان آن را بر نظریه‌ی عینی‌سازی داشته‌های درونی و درونی‌سازی داشته‌های بیرونی استوار سازد. (همان: ۲۳)

گنزالس به نقل از نوشته آلن تورن در سال ۱۹۶۵ به درستی بیان می‌کند که متن کتاب مورد نظر «بیشتر بر جنبه‌های عملی متمرکز است و به جنبه‌های متافیزیکی یا روانی تولید عکاسی توجهی ندارد و لذا تأکیدش بیشتر بر کاربردهای این رسانه است.» (González: 126: 1992) با این حال نسبت به زمان خود، جنبه جالب این مطالعه انتخاب منظر مطالعاتی آن یعنی جامعه‌شناسی و مصادف شدنش با فراگیری همزمان فعالیت‌های عکاسی است که امکان تجزیه و تحلیل انعطاف‌پذیری را فراهم آورده است. به نظر می‌رسد این وجه مشترک ظاهری و همزمانی، به بوردیو فرصت داده تا کلیات خاصی را به ویژه در مورد تولید تصویر «خانوادگی» که از مرزهای طبقاتی عبور می‌کند، ارائه دهد.

بوردیو «خانواده» را در مرکز بحث خود قرار می‌دهد و ادعا می‌کند که این گروه هستند که بیش از هر گروه دیگری از عکاسی به عنوان ابزاری برای اتحاد استفاده می‌کنند.

«این کارکرد همانا رسمیت بخشیدن و جاودانه نمودن بهترین لحظه‌های زندگی خانوادگی و، به‌طور خلاصه، تحکیم یکپارچه اعضای خانواده است که به واسطه‌ی تأکید دوباره بر مفهوم خانواده و اتحادش تحقق می‌یابد.» (بوردیو، ۱۳۹۸ الف: ۴۲)

آنچه مشخص است امروزه دیگر نقش عکاسی در خانواده‌ها به واسطه‌ی حضور فناوری دیجیتال و گستردگی‌اش، سیال‌تر شده و خوانش‌هایی که بوردیو از عکس به‌مثابه‌ی شاخص و ابزار یکپارچگی به دست داده در وضعیت امروزی نسبت جامعه و عکاسی به سختی جای می‌گیرد.

۵.۴.۲ به کارگیری ابزارهای علمی

این کتاب همان‌طور که پیش‌تر گفته شد اثری بینارشته‌ای محسوب می‌شود که البته توجه بیشتر آن بر حوزه‌ی جامعه‌شناختی است. اگرچه نویسندگان بخش‌های مختلف آن و

همچنین نویسنده اصلی یعنی بوردیو، افراد صاحب نام و اندیشه در حوزه‌ی مورد مطالعه هستند، اما با توجه به اینکه اثر مورد نظر با هدف امر آموزش تالیف نشده، به نوعی فاقد ارزش آموزشی می‌باشد. به علاوه با توجه به نکاتی که در پیش ارائه شد، این اثر به دلیل زمان زیادی که از تالیفش می‌گذرد و به واسطه‌ی دگرگونی شدید در حوزه جامعه‌شناسی و عکاسی و به نوعی درهم‌بافتگی علوم نظری، امروز دیگر کاربرد روزگار تدوین خود را ندارد و به اصطلاح انقضای آن به سر رسیده است. با این همه بسیاری از موارد مطرح شده در این کتاب می‌تواند در ساماندهی یک نگاه جامعه‌شناختی به رسانه عکاسی کمک کننده باشد و از نظر تاریخی نیز در زمان مورد بحث، نکات قابل اعتنایی دارد. کارآمدی موارد طرح شده در کتاب بصورت جزئی، موردی و جدا از هم اتفاق می‌افتد و امروز به عنوان یک اثر منسجم، حداقل در حوزه‌ی آموزشی، کاربردی ندارد.

۶.۴.۲ نمایه

بخش نمایه کتاب که بیش از ۱۱۵ عنوان در آن مطرح شده دارای اشتباهات فراوانی است. این اشتباهات بیشتر در ترجمه، جایگذاری صفحه و از قلم انداختن نمایه‌ها دیده می‌شود. به عنوان مثال همان‌طور که در بخش ترجمه اثر فارسی به آن اشاره شد نام آلفرد استیگلیتز که در متن بدین شکل ترجمه شده در نمایه بصورت استیگلیتس آمده است. یا نام گاسپار-فلیکس تورناشن یا همان نادار با مخفف «نادر، ژ» آمده که مشخص است در ترجمه‌ی نام گاسپار حرف اول آن به اشتباه «ژ» ترجمه شده است. در نمایه نام «سودر، ژ، پ.» به اشتباه صفحه ۲۰۸ درج شده، در حالیکه این نام در صفحه ۲۰۷ استفاده شده است. نکات دیگری نظیر ترجمه اشتباه نام ماکس وبر به مارکس وجود دارد که در بخش بررسی ترجمه به آن اشاره شد.

۷.۴.۲ رویکرد کلی

با بررسی‌های انجام شده از سوی نگارندگان مشخص شد که کتاب حاضر اگرچه در شکل کلی اثری حائز اهمیت است اما به دلیل کهنگی مطالعات ارزش اولیه خود را از دست داده است. از آنجایی که در زمینه‌ی نقش عکاسی در جامعه‌شناسی مطالعات به روز زیادی انجام شده و حتی کتاب‌هایی در این حوزه ترجمه شده‌اند، به نظر می‌رسد که لزوم وجود این اثر به پررنگی دهه‌های گذشته حس نمی‌شود و ارجاعات به آن بسیار کمتر از گذشته است. با

این حال این گذاره به معنای کم اهمیت جلوه دادن ارزش و اعتبار کلی مطالب نویسنده (گان) کتاب نیست. همانطور که در بخش کاربرد آموزشی کتاب بیان می‌شود، دانشجویان و پژوهشگران می‌توانند از بخش‌های مختلفی از کتاب به صورت موضوعی استفاده نمایند.

۸.۴.۲ کاربرد آموزشی

اگرچه این کتاب به دلیل ماهیت بینارشته‌ای مورد مطالعاتی‌اش جامعه مخاطب گسترده‌ای می‌تواند داشته باشد، با این حال برای امر آموزش تدوین نشده و ساختارش جهت استفاده به‌عنوان یک کتاب آموزشی مناسب نمی‌باشد. با این حال می‌توان از برخی موضوعات طرح شده در کتاب با راهنمایی اساتید، به صورت موردی در درس جامعه‌شناسی عکاسی در مقطع کارشناسی و ارشد رشته عکاسی استفاده نمود. با این همه به نظر می‌رسد استفاده از این اثر برای مخاطب رشته جامعه‌شناسی ارزشمندتر از دانشجویان رشته‌ی عکاسی است.

۹.۴.۲ نقد و تحلیل روش شناختی اثر

کتاب مورد بررسی در این پژوهش، اثری است که نه به راحتی قابل خواندن است و نه در بیشتر مواردی که طرح می‌کند بیش از حد ساده‌انگارانه است. اگرچه برخی از مطالعات این کتاب بر اساس تحقیقات کمی انجام شده و از نظر روش شناختی رویکردی کمی را اتخاذ نموده، اما به دلیل تمهیداتی که در نوع نگارش کتاب به خصوص در نسخه انگلیسی وجود دارد، برای غیر آمارشناسان و افرادی که به متون کمی آگاهی ندارند خوانش را آسان‌تر می‌کند. یکی از مواردی که در شیوه‌ی روش شناختی کتاب به وفور دیده می‌شود استفاده از مصاحبه است که شواهد آن در سراسر متن با استناد به نقل قول مستقیم مصاحبه شونده مشهود است. استفاده از این شیوه عمل خواندن اثر را سرگرم کننده‌تر می‌کند و همچنین بر خوانش تفسیری متکی بر آن کمک مینماید. البته جای تعجب نیست که نکات مطرح شده و استدلال‌ها و نمونه‌های موجود در کتاب که مربوط به نسخه فرانسوی در اوایل ۱۹۶۰ می‌باشد، در مورد جامعه دهه ۱۹۹۰ که نسخه انگلیسی در آن ترجمه شده و جامعه فارسی قرن بیست و یکم که نسخه فارسی در آن ترجمه شده، صدق نمی‌کند. بعنوان مثال، پیشرفت‌های تکنولوژیکی در تولید فیلم و دوربین، استدلال‌هایی را که در مورد تاثیر استفاده از فیلم رنگی مطرح شده را منسوخ می‌نماید؛ ساختارهای خانواده، آداب و رسوم اجتماعی

و فعالیت‌های حرفه‌ای عکاسانه که بیشترین تمرکز این کتاب بر آن است، امروزه در یک قالب واحد به شکل گذشته‌اش وجود ندارد.

نکته‌ی حائز اهمیت دیگر در مورد محتوای کتاب، توجه به نقش زنان است. به استثنای مطالعه‌ی بوردیو مبنی بر نقش مادران در خانواده و تبیین جایگاه‌شان از طریق تایید و پذیرش به واسطه داشتن عکسی از کودک‌شان (همان: ۴۵)، در این کتاب به زنان به عنوان عکاس اشاره نمی‌شود. عنوان بخش سوم از فصل دوم که در واقع «مردان حرفه‌ای یا مردان کیفیت‌گرا: عکاسان حرفه‌ای» است که البته همان‌طور که در بخش بررسی ترجمه فارسی اشاره شد، به اشتباه ترجمه شده، گویای این قضیه است که زنان در این مطالعه به هیچ وجه در نظر گرفته نمی‌شوند. به‌طور کلی در پژوهش جامعه‌شناختی که داعیه شمولیت دارد، عدم توجه به بخش عمده‌ای از جامعه، علاوه بر اینکه نویسندگان را در مضان جنسیت‌زدگی قرار می‌دهد، اعتبار پژوهش‌های آنها را نیز تقلیل می‌دهد. عدم توجه به نقش زنان در این کتاب، در حالی است که حتی در زمان نوشتن نسخه اصلی کتاب یعنی در حدود دهه‌ی ۶۰ میلادی نیز زنان از بخش حرفه‌ای عکاسی مستثنی نبوده‌اند و بسیاری از عکاسان زن در عرصه‌ی حرفه‌ای عکاسی شناخته شده بودند و شهرتی بین‌المللی داشتند. در نهایت با بررسی و تجزیه و تحلیل عملکرد عکاسی، این کتاب قصد دارد به خواننده یادآوری کند که عکاسی بخشی جدایی‌ناپذیر از سیستم‌های شناسایی، مصرف و بیان اجتماعی پسا صنعتی در غرب بوده و هست که این موضوع در طرح کلی کتاب رعایت شده است.

۳. نتیجه‌گیری

کتاب «عکاسی؛ هنر میان‌مایه» اگرچه یکی از کتاب‌های کلاسیک در حوزه‌ی جامعه‌شناسی و تصویر است، اما آن‌طور که بررسی شد امروزه از نظر زمانی، با گسستی مواجه شده و از روزآمدی برخوردار نیست. از آنجایی که بیش از نیم قرن از تالیف کتاب می‌گذرد و با توجه به تغییرات بسیار گسترده در حوزه‌ی جامعه‌شناسی و همچنین عکاسی، مطالب کتاب به مانند گذشته قابل ارجاع نیست و روزآمدی سابق را ندارد. علاوه بر این با توجه به رشد چشمگیر ترجمه متون در حوزه عکاسی و جامعه‌شناسی، کتاب‌های مفید دیگری به عنوان جایگزین این کتاب، در طرحی جامع‌تر وجود دارند، که این از لزوم چاپ مجدد کتاب می‌کاهد. اگرچه با نگاهی کلی‌نگر می‌توان این کتاب را در برخی موضوعات برای مخاطب

ارزشمند دانست، اما به واسطه‌ی ترجمه‌ی نامناسب در برخی بخش‌های کتاب، انتقال مفهوم با نارسایی همراه است. عدم توجه به اصلاح ترجمه، در حالی که سه بار کتاب تجدید چاپ شده و به چاپ چهارم خود رسیده، از نقاط ضعف نسخه فارسی می‌باشد. به لحاظ ظاهری، کتاب صفحه‌آرایی و کاغذ نسبتاً مطلوبی دارد، با اینحال چاپ عکس‌ها با کیفیتی پایین نقطه‌ی منفی دیگری است. از آنجایی که این کتاب شامل مقالاتی ناپیوسته است و به تبع آن کتاب دارای نتیجه‌گیری مشخصی نیست، سبب شده که در حالت کلی کتاب وحدت خود را از دست بدهد. ماحصل این شیوه چنین شده که هر بخش مستقل از سایر بخش‌ها قابلیت مطالعه دارد. نهایتاً به نظر می‌رسد مراجعه‌ی موضوعی و موردی به بخش‌های مختلف کتاب برای مخاطبین بهتر می‌باشد و خوانش پیوستاری آن به دلیل فراز و فرود ترجمه فارسی، سخت و گیج‌کننده خواهد بود.

کتاب‌نامه

- آشوری، داریوش. (۱۳۷۵). *بازاندیشی زبان فارسی*. تهران: نشر مرکز.
- فونتن، اولیویه. شویره، کریستیان. (۱۳۸۵) *واژگان بوردیو*. ترجمه مرتضی کتبی. تهران: نشر نی.
- بوردیو، پی‌یر. (۱۳۹۷). *تمایز: نقد اجتماعی قضاوت‌های ذوقی*. ترجمه حسن چاوشیان. تهران: نشر ثالث.
- بوردیو، پی‌یر. (۱۳۹۸ الف). *عکاسی؛ هنر میان‌مایه*. ترجمه کیهان ولی‌نژاد. تهران: پیام امروز.
- بوردیو، پی‌یر. (۱۳۹۸ ب). *انسان دانشگاهی*. ترجمه حسن چاوشیان. تهران: نشر کتاب پارسه.
- بوردیو، پی‌یر. (۱۳۹۹). *معنای سیاسی هستی‌شناسی فلسفی مارتین هایدگر*. ترجمه حسن چاوشیان. تهران: نشر کتاب پارسه.

- Bourdieu, Pierre. (1990). *Photography: A Middle-Brow Art*. Translated by Shaun Whiteside. Polity press.
- González, J.A. (1992). "A Contemporary Look at Pierre Bourdieu's Photography: a Middle-Brow Art." *Visual Anthropology Review* 8: 126-131.
- Newmark, Peter (1988). *A Textbook of Translation*. New York: Prentice-Hall International.